

Sredstva ptujskih nemčurjev.

Gonja nemčurjev proti učitelju Klemenču na Ptujski gori je znana. Saj še ni dolgo temu, kar se je javno razpravljalo, kako se je prepričilo Klemenčičevo imenovanje za nadučitelja, akoravno je bil najspodobnejši in najstarejši prosilec. Sedaj pa bi ga radi sploh izrinili s Ptujске gore, ker vidijo, da je pri ljudstvu priljubljen in neče postaviti svojega vpliva v Straschillovo službo.

Ob priliki shoda na Gori, ki je bil sklican zaradi septembrskih dogodkov, se je pešiča štajercijancev zaganjala posebno v navzočega tov. Klemenčiča, in eden izmed njih — Vincenc Verdenik — mu je ob tej priliki očital, da nič ne dela, ampak da spi v šoli. Seveda je bil tov. Klemenčič primoran tožiti. Kakor hitro je o tem zvedel Verdenik, se je hotel zboljša poravnati, dobro vedoč, da so njegova očitanja neutemeljena, tov. Klemenčič pa je želel, da se poravnava izvrši pred sodnijo, ker mu ni moglo biti vseeno, da bi se kar molče prešlo preko tako hude obdolžitve.

Sedaj pa se je začelo delo naših nemčurjev-poštenjakov. Drug za drugim so začeli hoditi okrog Verdenika, naj se ne poravnava, naj nastopi dokaz resnice, ker so upali, da dosežejo s pritiskom na otroke nekaj neugodnih izjav in da potem s pomočjo nemčurske večine okrajnega šol. sveta izrinejo tov. Klemenčiča z Gore. In tudi zastopnik dr. Plachki je odklonil izprva poravnavo, akoravno je moral dobro vedeti, da je to proti interesu njegovega klijenta. Pri drugi razpravi se je seveda dokaz resnice klavrno ponesečel, in Verdenik bi bil obsojen v zapor, če mu ne bi bil tov. Klemenčič odpustil. Vendar pa mora plačati za „Družbo sv. Cirila in Metoda“ 40 kron in vse stroške ter objaviti preklie v časopisih. Verdenik sedaj vidi, kam so ga zavedli njegovi prijatelji, vidi, da nemčurskim voditeljem ni za koristi kmeta, akoravno je štajercijanec, samo da škodujejo nasprotniku. Dobro bi storil, če tiste širokoustneže, ki so mu obetali, da bo „vse stranka plačala“, prime za besedo.

Nas pa zanima slučaj še z druge strani. Pri vsi zadevi je imel svoje prste vmes znani gospodar okrajnega šolskega sveta — Straschill. Po prvi obravnavi smo ga videli, kako je vodil Verdenika pod pazduho in mu nekaj prigovarjal. Po Straschillovem naročilu je tudi od nemčurskega okrajnega zastopa plačani Repa hodil po gorski občini iskat prič proti Klemenčiču.

Videli smo torej, da večina okrajnega šolskega sveta, katere glasnik je Straschill, sama hujska proti učitelstvu, da torej nadzorovalna šolska oblast neti razpor med šolo in domom. Vprašamo, kje na svetu je kaj takega mogoče? Kako je misliti na dobro vzgojo šolske mladine, če tisti, ki so v njeno varstvo poklicani, delajo ravno nasprotno. Pa kaj je Straschillu, Plachkemu in ostali lepi družbi za vzgojo! Njim je le do tega, da uničijo slovenskega

resnico: da za Slovake ni varstvenega zakona, da slehrni, ki se prizna k svojemu slovaškemu narodu, je izročen brez kazni vsakovrstnemu preganjanju, da so zoper njega vsa sredstva, da je to nekak izvržek, s katerim je mogoče postopati brez vsakršne odgovornosti kakor se komu poljubi, da, le na ta način si zamore oni, ki to dela, zagotoviti najlaže povišanje v svoji uradni službi.

Za teden pozneje je šolski nadzornik, nadomeščajoč svojega šefa, opisal pred zbrano skupščino z najrnejšimi barvami nevarnost panslavizma, ki se razprostira iz Rovesnega in katerega pričetnik je oni zagrizeni učitelj — panslavist.

„Kar s strahom sem se prepričal“ — je dejal med drugim — „da je madjarski jezik v šoli učitelja Poničana navzlic naročilu zakona ondi izključen, da se uči le navidezno, kakor na posmeh! Otrokom se namesto ljubezni in sladke madjarske govornice vcepja le sovraštvo, da zbuja upor zoper madjarsko narodnost, zakaj prosim, tu je črno na belem — namreč pesem „Verný Slovák“ iztrgana iz „Pesmarice“ Škultetiija.

Ali mar tega ni dovolj?“ je dodal. „In takšne puntarske knjige, ki razsevajajo in vcepjajo sovraštvo zoper viteški madjarski narod

nasprotnika in jim zato niso nobena sredstva preslaba. Vprašanje je le, če pojde! Mislimo, da ne!

Razmere na učiteljsču v Kopru.

Slovenski koprski učiteljsčniki, prisiljeni po strašno slabih, vnebovpijočih zdravstvenih razmerah, zahtevajo, da vlada reši nemudoma to nelepo stvar. Res, lepe razmere vladajo tu! Vsako leto je bilo mnogo zamud v šoli, letos se je to v hujši meri pojavilo. Dijaki so brez pomoči. Bolezni, posebno revmatizem je na dnevnem redu, da ne gevorimo o drugih boleznih. Mnogo dijakov bi rado iskalo zdravniške pomoči, a to brez sredstev in tako jim bolezen ostane in jih mnogo tudi v prezgodnjem času umrje, ko bi lahko svojemu narodu mnogo pomagali.

Slovenska javnost ni o tem čisto nič na jasnem, zakaj preoddaljeni smo od sveta ter nimamo prilike, da bi komu to stvar pojasnili. Ako sploh komu kaj povemo, dobimo odgovor, da nas ne bo še kmalu konec. Ali to ni tako, zakaj gole številke jasno pričajo o žalostnem zdravstvenem našem stanju. Slovenska javnost in drugi organi, ki so v to poklicani, da bi storili enkrat konec tem prežalostnim razmeram, ne morejo sedaj ugovarjati našim upravičnim vitalnim zahtevam, zakaj tu stoji črno na belem.

Prvi letošnji tečaj: prvi slučaj željstne otekline, združene z mrzlico, drugi slučaj legar, tretji slučaj pljučni katar.

Drugi letošnji, oziroma prvi lanski tečaj: 4 slučajji revmatizma, 4 slučajji trganja v zobeh, 3 slučajji bronhialnega katarja, 2 slučajja prsnega katarja, 1 slučaj pljučnega katarja in 1 slučaj oslabljenja vida.

Tretji letošnji, oziroma 2 lanski tečaj: 2 slučajja pljučnega katarja, 6 slučajev revmatizma, 1 slučaj trganja v hrbtu, 1 slučaj popolnega revmatizma, 2 slučajja otekanja drgalk, 1 slučaj bolezni „kanis“.

Četrti tečaj: 5 slučajev revmatizma, več slučajev katarja in 2 slučajja pljučnice.

Natančnejšo statistiko objavimo drugič.

Vprašamo vlado, ali smo za to tu na svetu, da poginjamo v teh vlažnih, gnilih in plesnjevih prostorih, o katerih se je izrazil neki kavalerijski stotnik: „Da hinein steck ich nicht ein mal meine Pferde!“

Ali ste slišali? Vlada bi še niti svojih konj ne vtaknila v take prostore, nas pa drži, da umiramo in hramo telesno in duševno. O, srečno XX. stoletje v naši moderni Avstriji! Žalostni in hirajoči, a še ne umrli pozivljamo slovensko javnost, slovenskega kmeta, slovenskega delavca, slovensko inteligenco, pozivljamo slovenske poslance, da se nemudoma takoj zavzamejo za nas in vprašajo vlado, kaj misli s slovenskim učiteljsčim v Kopru, Ali misli, da si na ta način vzgoji dobre državljane itd.? Ne mislimo se baviti s politikom, ker to ni naša stvar, gleda pa naj vlada, kaj dela.

ni zoper sveto enotno državno idejo, sem našel v šoli učitelja Poničana v Rovesni. Da, še več — blagovolite le pogledati, kakšne zemljevide že rabijo v Rovesnem,“ pri čemer je pokazal na male zemljevide, ki so jih poslali razni tujezemski agentje posameznikom v Rovesno.

Navzoči poslušalci so kar ostrmeli, ko so videli dotične dokaze.

Ko je videl uspeh svojega govorniškega talenta, je dodal:

„Jaz, slavna mestna skupščina, si drznem trditi, da je Poničan celo tajni agent, ki prigovarja k izselitvi v Ameriko. Ko torej razgrinjam svoje izkušnje pred slavno mestno skupščino, zlasti pred gospoda glavnega župana“ — tu se obrne k glavnemu županu, ki je sedel na sredi med drugimi za zeleno mizo — „ter predlagam, naj se proti onemu učitelju uvede najstrožja disciplinarna preiskava in da ne bo mogel, kakor doslej vcepjati še nadalje strupa v nežna, nedolžna otroška srca — torej naj se odstavi od učiteljevanja in naj se obvesti o tem tudi cerkvena oblast.“

Ko je končal, je nastalo splošno klicanje „Eljen!“ izvzamši dveh, treh oseb, ki si niso drznile izpregovoriti kake besede na obrambo Poničana.

Moderna in vzorna šola v Kopru.

Tupatam je bilo že poslopje učiteljsča v Kopru nekoliko opisano. Ne vemo pa, če je kdo to prebral, ali se je sploh javnost za to kaj zanimala. Seveda, nihče se ne more predstavljati teh prostorov, ako jih nima v resnici pred očmi, ako ne gre noter in si jih ne ogleda. Morali bi imeti izređen dar, da bi natančno očrtali in živo predstavili to v pravem pomenu besede g n o j i š č e, to podzemeljsko stranisče. Že sama zunanja oblika ti ne more povedati, da se skriva za tem zidovjem c. kr. učiteljsče. Nekoč je prišel neki kmet kupovat v tó poslopje — tobaka. (Besnična dogodba.) — Pa pustimo te, akoravno upravičene šale. Ako stopiš v poslopje ob suhem vremenu, tedaj občutiš neprijeten hlad, ki te prešine do kosti. Od tal do vrha, od vrha do tal prepregajo stene velike lise plesnobe in vlage. Kaj pa šele ob deževnem vremenu! Kadar količkaj potegne jug, že vam začne curljati iz vseh kotov, od vseh strani. Na mnogih krajih moramo preskakovati cele mlakuže. Ravno tako je v posameznih razredih. Pod nami voda, nad nami voda, pred nami in za nami voda. Ako privzdigneš deske in malo pobrskaš, naletiš na dva metra debelo plast človeških kosti, pod katerimi je zopet voda. Spodnji prostori so do 60 cm pod zemljo. Celó pod stropom nismo varni. Iz stranišč se širi prijeten duh po celem zavodu. Peči so tudi dobre! Vsako leto jih krpajo, pa vendar ne odgovarjajo potrebi.

V teh mokrih, smrdljivih, zatohlih, pod zemljo se nahajajočih luknjah (moramo presejati do osem ur na dan, ubogi dijaki in profesor. In potem? Da bi prišel vsaj v kako suho, gorško stanovanje, ali tam naleti skoro na isto.

In ti, slovenska javnost? Ali se zganeš sedaj za nas? Zbudi se in zahtevaj, kar nam gre po vsi pravici!

Slovensko ljudskošolsko vprašanje.

Državni poslanec dr. Rybař je v drž. zboru dne 15. t. m. odgovarjal drž. poslancu dr. Bugattu ter med drugim tudi dejal:

Sedaj prehajam k slovenskemu ljudskošolskemu vprašanju, s katerim se je tovariš Bugatto posebno bavil. Odkrito moram priznati, da so me pripombe in izvajanja gospoda tovariša Bugatta jako presenetila. G. tovariš Bugatto je ob tem vprašanju ubral ton, ki smo ga sicer navajeni čuti le od ultra-irredentističnih listov „Indipendente“ in židovsko-liberalnega „Piccolo“. (Medklic poslanca dr. Bugatta.) Navesti hočem dejstva.

Gospod tovariš Bugatto je zatrdil, da se glasom dobljenih informacij v delu Trsta, obljudenem od Slovencev, v predmestjih in v okolici od 81 ljudskošolskih razredov vzdržuje 61 razredov s slovenskim učnim jezikom.

Po govoru šolskega nadzornika je vstal en član odbora ter dejal:

„S strahom sem začel naznanilo gospoda šolskega nadzornika in odkritosrečno rečem, da bi si ne bil mogel predstaviti, da se v takšni domovini, kakor je naša, zamorejo goditi takšne veleizdajske reči, tem manj pa še v naši dragi prestolnici. Da se je mogel panslavizem v naši prestolici tako razširiti, temu je krivo to, da smo mi doslej le mižali in da nismo nadzorovali dovolj rovarskega dela panslavistov. Zaraditega sem s tem večjim pomirjenjem začel poročilo gospoda šolskega nadzornika, ker vidim v njem pogumnega zagovornika madjarskih koristi in njih kulture zaradi česar mu izražam javno zahvalo ter sprejemem njegov predlog.“

Na te besede se oglasi še bolj gromoviti klic „Eljen!“ in slehrni izmed navzočih vstane ter gre čestitat šolskemu nadzorniku kot ohranitelju pravega domoljubja pred veleizdajskim panslavizmom.

Vendar glavni notar, Viktor Klenovski, ki je sedel malone tesno poleg njega, se je smehljaje nagnil k njemu in podavaje mu desnico, mu rekel potihoma:

„Nu, to se ti je kapeten, posrečilo; sedaj postaneš celo glavni šolski nadzornik.“

To ni resnično in popravljam stvarno, da občina tržaška vzdržuje slovenske ljudske šole le v okolici, v takozvanem teritoriju, ki je skoraj izključno slovenski, ne pa v drugih delih mesta, obljudenih od Slovencev.

Kakor sem omenil že poprej, so zadnje državnozbornske volitve pokazale, da Slovenci bivajo tudi v mestu tržaškem samem. Tam so štirje volilni okraji in v nobenem teh ne obstoji slovenska šola. Tovariš Bugatto pa se je postavil na isto stališče, na katerem se nahajata italijanski občinski svet in sosebno šolski odsek tega občinskega sveta, da otroci naj hodijo v teritorij, v vasi v šolo. To je ravno tako, kakor če bi na Dunaju zahtevali, naj otroci iz notranjega mesta ali iz Leopoldovega hodijo v šolo v Nussdorf ali Klosterneuburg. To je enostavno moderno barbarstvo (Pohvala in ploskanje), ako se od malih mestnih otrok zahteva, naj hodijo v okolico, v vasi Sicer pa so gospoda Italijani sami mnenja, da mali otroci naj ne hodijo tako daleč v šolo, zakaj, gospoda moja, slovenski mestni otroci naj le hodijo v okolico v šolo, ali italijanskim otrokom ni treba hoditi iz okolice v mesto, zakaj za te poslednje obstoje paralelke v okolici sami! (Čujte!) Italijanom se torej zdi prav, da se za njihove otroke, za otroke njihove narodnosti ustanovljajo paralelke v okolici... (Klic: V slovenski okolici!) Da, v slovenski okolici, naši otroci pa naj hodijo iz mesta v vasi v šolo! (Medklic poslanca Bugatta.)

Tega nisem rekel nikoli, ker predbro vem, da v okolici, ki ima slovensko kmetiško prebivalstvo, obstoje slovenske šole. V tem svojem nazoru soglašam tovariš Bugatto, kakor sem že omenil, popolnoma z vedenjem in postopanjem šolskega odseka tržaškega občinskega sveta, ki je imel do najnovejšega časa skozi mnogo let brezverskega žida za predsednika, a krščansko-socialni gospod Bugatto (Veselost) smatra kakor združljivo s svojim krščansko-socialnim svetovnim naziranjem, da v tej točki soglašam z brezverskim židom. K temu mu privoščam dober tek. (Veselost. — Klic: In dober želoдец! — Živahna veselost.)

Potem je tovariš Bugatto tudi trdil, da je upravno sodišče že odločilo o stvari in da on... (Poslanec dr. Bugatto: Ne, rekel sem le, da niste še podali dokaza!) To stoji izrečno — imam stenografski protokol pred seboj — tozadevni pritožbi upravno sodišče ni ugodilo. Popravljam stvarno, da temu ni tako. Upravno sodišče se je bavilo s stvarjo šele, ako se ne motim, pred dvema letoma in je razsodbe nižjih instanc, ki so prošnjo za ustanovitev slovenskih šol odklonile, razveljavilo in odredilo nova pozvedovanja. Stvar je torej še v reševanju. Ni torej res, da upravno sodišče ni ugodilo naši prošnji, ampak nasprotno: odredilo je nova pozvedovanja o naši prošnji. Tudi to svojo trditev je tovariš Bugatto posnel iz italijansko-liberalnega lista „Piccolo“, ki je ravno pred tremi dnevi zapisal to trditev.

Z ozirom na trditev g. poslance Bugatto, da tudi nismo doslej dokazali potrebnega števila otrok v mestu tržaškem, pa popravljam stvarno

Ta pa je kar plaval od veselja. Bil je ves srečen zaradi svojega uspeha. Priklanjal se je smehljaje na vse strani in pri tem dejal skromno:

„Prosim, to ni moja zasluga, marveč moja sveta dolžnost.“

Drugi dan je v prestolnici izhajajoč časopis imel na prvem mestu uvodni članek z naslovom: „Razkrit panslavizem“, v katerem je bil grajan Poničan kot upornik na vso moč, češ, da uživa madjarski kruh, a vendar je tako nevhvaležen, da se bojuje zoper vse, kar je madjarsko. Toda to se ne sme trpeti dalje. Takšnega upornika je treba izpuliti brez usmiljenja in ga odpraviti, da se zlo ne bi še huje razširilo med dobrim, tihim narodom slovaškim. Kdo tu ni zadovoljen in noče biti Madjar, on naj gre k Moskovičanom, samo tukaj se ne sme trpeti, da se ne bi izpodkopal edinstvo države niti supremacija madjarskega naroda. Mi si vse pritismo na svoje sree, kdor je vrl narodnjak, kdor je madjarskega mišljenja, nasprotno pa slehrnega poeptamo in ugonobimo, kdor se pregreši zoper to — zakaj tu — in to si naj panslavistični uporniki dobro zapomnijo, se mora glasiti blagovoneč madjarski jezik, in sicer od Karpat pa tje do Jadranskega morja